

Мар'яна Григорівна **БОРТНІКОВА**

к.е.н., доцент, Національний університет "Львівська політехніка"

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2346-8007>

e-mail: mariana.h.bortnikova@lpnu.ua

Павло Вікторович **БОГОМАЗ**

здобувач, Національний університет "Львівська політехніка"

ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-2347-6997>

e-mail: Pavlo.V.Bohomas@lpnu.ua

Юрій Овсійович **МАЦ**

здобувач, Національний університет "Львівська політехніка"

ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-2745-6967>

e-mail: Yurii.O.Mats@lpnu.ua

Олег Романович **ПАРАЩИН**

здобувач, Національний університет "Львівська політехніка"

ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-2884-7657>

e-mail: Oleh.R.Parashchyn@lpnu.ua

ЕКСПОРТ АГРОПРОДУКЦІЇ УКРАЇНИ: ТЕНДЕНЦІЇ, ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Україна є одним з найбільших світових експортерів агропродукції, займаючи провідні позиції у постачанні зернових, олійних культур та продукції тваринництва. Останні роки стали випробуванням через війну, руйнування інфраструктури, порушення логістичних ланцюгів та зміну ринків збуту. Тоді як у 2021 р. обсяги експорту зросли через високий світовий попит, у 2022 р. спостерігався різкий спад. Проаналізовано тенденції експорту, основні виклики та перспективи його розвитку. Визначено необхідність диверсифікації ринків, розвитку внутрішньої переробки та модернізації логістики для зміцнення позицій України у світовій торгівлі.

Ключові слова: агропромисловий експорт, виклики логістики, глобальна торгівля, Україна

ВСТУП

Україна є одним з найбільших світових експортерів агропродукції, займаючи провідні позиції у постачанні зернових, олійних культур та продукції тваринництва. Сільське господарство відіграє ключову роль в економіці країни, забезпечуючи робочі місця, стабільний валютний дохід і стратегічну продовольчу безпеку [1]. Завдяки родючим ґрунтам, сприятливим кліматичним умовам і великим площам орних земель український аграрний сектор має значний потенціал для розвитку. Проте останні роки стали серйозним випробуванням для сільськогосподарського виробництва та експорту, адже війна спричинила масштабні руйнування інфраструктури, порушення логістичних ланцюгів та нестабільність на світових ринках.

Історично склалося, що українську аграрну продукцію орієнтовано на зовнішні ринки, оскільки внутрішнє споживання значно поступається обсягам виробництва. Головними споживачами українського зерна, олії та інших продуктів є країни ЄС, Азії та Близького Сходу. За останні роки структура експорту зазнала змін: якщо раніше основний обсяг продукції відвантажувався через чорноморські порти, то нині дедалі більшого значення набувають альтернативні маршрути через Дунай, сухопутні шляхи через західні кордони та використання європейської транспортної інфраструктури. Останні роки принесли серйозні виклики, пов'язані з війною, змінами в логістичних ланцюгах та коливаннями світових цін [2; 3]. Однак навіть у таких складних умовах аграрний експорт залишається одним з найбільш стабільних секторів економіки, що дає підстави для обережного оптимізму до його майбутнього.

МЕТА роботи – дослідження сучасного стану експорту агропродукції України, виявлення основних тенденцій, аналіз викликів, що постали перед аграрним сектором у контексті геополітичної нестабільності, та визначення перспектив подальшого розвитку.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Для досягнення мети дослідження застосовано комплексний підхід, що поєднує кількісні та якісні методи аналізу. Зокрема, застосовано метод статистичного аналізу, який дає змогу обробляти та інтерпретувати дані обсягів експорту агропродукції України за останні роки, визначати динаміку змін, аналізувати основні ринки збуту та ключові товарні групи. Джерелами статистичних показників є офіційні дані онлайн-платформи Statista Державної служби статистики України, Міністерства аграрної політики та продовольства України. Для оцінювання змін у структурі експорту української агропродукції застосовано метод порівняльного аналізу, що дає змогу виявити ключові тенденції порівняно з попередніми періодами та оцінити конкурентоспроможність України на світовому ринку.

РЕЗУЛЬТАТИ

За останні роки експорт української агропродукції зазнав значних змін, що зумовлено як внутрішніми економічними факторами, так і глобальними викликами. Важливу роль відіграє те, що Україна є одним з найбільших світових експортерів зернових культур, соняшникової олії, кукурудзи та продукції тваринництва. Експорт сільськогосподарських товарів традиційно забезпечує суттєвий приплив валютної виручки, сприяючи стабільності економіки країни.

Основні експортні категорії. Динаміка експорту демонструє як позитивні, так і негативні тенденції. Зокрема, у 2021 р. спостерігалось зростання обсягів поставок, що зумовлено високим попитом на світових ринках. Однак у 2022 р. через військові дії експорт агропродукції суттєво скоротився. Це спричинено блокадою чорноморських портів, зменшенням посівних площ та руйнуванням інфраструктури. Втрати експорту частково компенсувалися завдяки налагодженню альтернативних логістичних шляхів через Дунайські порти, залізничні перевезення до ЄС та використання річкових маршрутів.

Попри труднощі, у 2023 р. ситуація поступово стабілізувалася. Україна змогла відновити частину експортних потужностей завдяки міжнародним ініціативам, зокрема Чорноморській зерновій ініціативі та розширенню торговельної співпраці з ЄС. Водночас залишається актуальною проблема залежності від геополітичної ситуації та необхідність подальшої диверсифікації ринків збуту. За даними 2023 р. Україна зберігає статус одного з провідних експортерів агропродукції. Основними експортними позиціями є:

- зернові культури: пшениця, кукурудза, ячмінь;
- олійні культури та їхні похідні: соняшникова олія, соя, ріпак;
- продукція тваринництва: м'ясо птиці, молочні продукти;
- фрукти та овочі [4]

У 2023 р. загальна вартість експорту сільськогосподарської продукції з України склала 22 млрд дол. США, що на 6% менше, ніж у 2022 р. Динаміку змін обсягу експорту за 2017-2023 рр. показано на рис. 1.

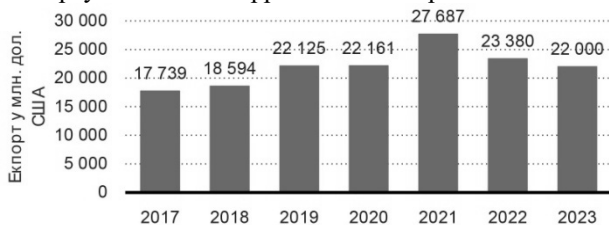

Рис. 1. Динаміка експорту агропродукції України (2017-2023) (побудовано авторами за даними [5])

Враховуючи ці тенденції, важливим питанням залишається аналіз географічного розподілу експорту. Визначення основних ринків збуту дає змогу оцінити стратегічну важливість різних регіонів для українського аграрного сектору та адаптувати експортну політику відповідно до сучасних викликів.

Географія експорту. ЄС став головним ринком збуту української агропродукції, на нього припадає понад 12,5 млрд дол. експорту. Також значну частку продукції імпортують країни Азії (6,8 млрд доларів) та Африки. Частку основних регіонів у загальному обсязі експорту показано на рис. 2.

Основні країни-імпортери [4-6]:

- пшениця: Туреччина, Єгипет, Румунія (рис. 3);
- кукурудза: Китай, Іспанія, Нідерланди;
- соняшникова олія: Індія, Туреччина, Румунія;

Структуру експорту агропродукції за основними країнами у 2023 р. детально відображено на рис. 4.

Динаміка змін. Через повномасштабне вторгнення РФ у 2022 р. експорт агропродукції України зазнав знач-

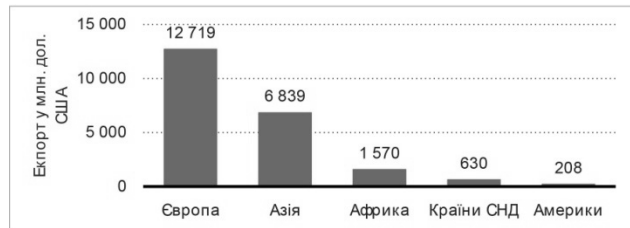

Рис. 2. Основні ринки збуту української агропродукції (2023) (побудовано авторами за даними [5])

Рис. 3. ТОП-країни-імпортери агропродукції (пшениці) з України (побудовано авторами за даними [5])

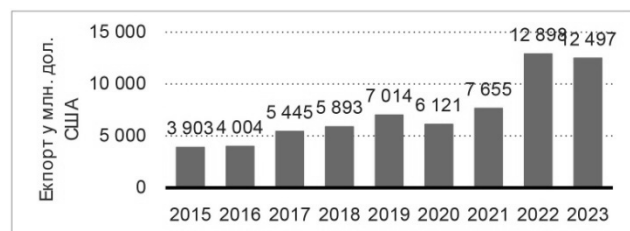

Рис. 4. Вартість експорту сільськогосподарської продукції з України до Європейського Союзу (ЄС-27) у 2015–2023 роках (побудовано авторами за даними [5])

них втрат. Блокада портів, знищення інфраструктури та зростання логістичних витрат суттєво вплинули на ринок. Однак у 2023 р. ситуація почала стабілізуватися завдяки розширенню альтернативних експортних маршрутів через порти Дунаю та західні кордони України.

Перспективи розвитку агроекспорту. Подальший розвиток українського агроекспорту значно залежить від стратегічних рішень з диверсифікації ринків збуту, модернізації переробної промисловості, розвитку альтернативної логістики та державної підтримки аграріїв. Оскільки Україна традиційно орієнтується на ринки ЄС та Китаю, важливим напрямом є зниження залежності від цих регіонів шляхом розширення співпраці з країнами Африки, Близького Сходу та Латинської Америки. Розвиток торговельних відносин з цими державами дасть змогу диверсифікувати ризики, забезпечити стабільний попит на українську продукцію та зміцнити позиції країни у глобальній продовольчій системі.

Ще одним важливим напрямом є збільшення інвестицій у переробку агропродукції. Україна традиційно експортує значні обсяги сировини, таких як зернові та олійні культури, тоді як продукція з вищою доданою вартістю залишається недооціненою. Для підвищення конкурентоспроможності на міжнародному ринку варто розвивати внутрішню переробну промисловість, нарощуючи виробництво соняшникової олії, борошна, комбікормів та інших готових продуктів. Це дасть змогу не лише збільшити прибутки аграрного сектору, а й створити додаткові робочі місця, сприяючи розвитку національної економіки.

Ключовим викликом для агроекспорту залишається розвиток альтернативної логістики, оскільки традиційні маршрути через чорноморські порти зазнали сер-

йозних обмежень. Одним з рішень є будівництво нових терміналів на Дунаї, що дасть змогу збільшити пропускну спроможність річкових перевезень. Також важливим є розширення потужностей західних залізничних переходів, що сприятиме нарощуванню експорту через країни ЄС. Використання нових транспортних маршрутів через країни Балтії відкриває додаткові можливості для оптимізації логістичних витрат та розширення експортних можливостей.

Не менш важливим є питання *підтримки агровиробників*, оскільки війна та економічні труднощі суттєво ускладнили умови ведення агробізнесу. Для зниження ризиків втрати врожаю необхідно запроваджувати ефективні державні програми страхування, які допоможуть фермерам компенсувати збитки у разі несприятливих погодних умов або форс-мажорних ситуацій. Також потрібна фінансова підтримка у вигляді кредитів та дотацій, що сприятиме відновленню та розвитку аграрного виробництва. Особливу увагу слід приділити впровадженню інноваційних агротехнологій, зокрема розвитку систем зрошення та точного землеробства, що дасть змогу підвищити ефективність ви-

робництва, оптимізувати використання ресурсів і зробити аграрний сектор більш стійким до зовнішніх викликів.

Отже, комплексний підхід до диверсифікації ринків, розвитку внутрішньої переробки, покращення логістичних можливостей та посилення державної підтримки створить умови для подальшого зростання експорту української агропродукції та зміцнення її позицій на світовому ринку.

ВИСНОВКИ

Україна залишається ключовим гравцем на світовому ринку агропродукції, попри значні виклики, спричинені війною, логістичними обмеженнями та економічною нестабільністю. Основні тенденції експорту свідчать про адаптацію галузі до нових умов через диверсифікацію ринків, розвиток альтернативної логістики та зростання ролі переробної промисловості. Для подальшого зміцнення позицій необхідні стратегічні інвестиції, покращення інфраструктури та державна підтримка агровиробників. Це дасть змогу не лише стабілізувати експорт, а й забезпечити його сталий розвиток у довгостроковій перспективі.

Список використаних джерел

1. Dooranov A., Doroshkevych K., Cherkasova S., Skasko O., Malynovska Y., Malynovsky Y. Assessment and forecasting of the effectiveness of the agricultural company's innovation and foreign economic activity strategy. *Journal of Agriculture and Crops*. 2023. No. 9(1). pp. 78–84.
2. Bashynska, I., Kichuk, Y., Danylyuk, S., Bessarab, A., Levytska, L., Zaitsev, O. Smart Agro-Clustering Based on the Chain "Education-Science-Business" for Sustainable Development. *Journal of Agriculture and Crops*. 2020. No. 8(3). pp. 208-215. URL: <https://doi.org/10.32861/jac.83.208.215>
3. Kondratenko D. Food as a weapon: legal basis for ensuring food security in Ukraine in the context of the war. *Law and innovations*. 2024. No. 46(2). pp. 53-61. URL: [https://doi.org/10.37772/2518-1718-2024-2\(46\)-8](https://doi.org/10.37772/2518-1718-2024-2(46)-8)
4. Державна служба статистики України. 2024. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>
5. Statista. 2024. Agriculture in Ukraine. Statistics report on agriculture in Ukraine [Infographic]. URL: <https://www.statista.com/study/168023/agriculture-in-ukraine/>
6. Міністерство аграрної політики та продовольства України. 2024. Експорт. URL: <https://minagro.gov.ua/napryamki/eksport-do-krain-ies>

References

1. Dooranov A., Doroshkevych K., Cherkasova S., Skasko O., Malynovska Y., Malynovsky Y. Assessment and forecasting of the effectiveness of the agricultural company's innovation and foreign economic activity strategy. *Journal of Agriculture and Crops*. 2023. No. 9(1). pp. 78–84.
2. Bashynska, I., Kichuk, Y., Danylyuk, S., Bessarab, A., Levytska, L., Zaitsev, O. Smart Agro-Clustering Based on the Chain "Education-Science-Business" for Sustainable Development. *Journal of Agriculture and Crops*. 2020. No. 8(3). pp. 208-215. URL: <https://doi.org/10.32861/jac.83.208.215>
3. Kondratenko D. Food as a weapon: legal basis for ensuring food security in Ukraine in the context of the war. *Law and innovations*. 2024. No. 46(2). pp. 53-61. URL: [https://doi.org/10.37772/2518-1718-2024-2\(46\)-8](https://doi.org/10.37772/2518-1718-2024-2(46)-8)
4. State Statistics Service of Ukraine. 2024. Available at: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (in Ukrainian).
5. Statista. 2024. Agriculture in Ukraine. *Statistics report on agriculture in Ukraine* [Infographic]. URL: <https://www.statista.com/study/168023/agriculture-in-ukraine/>
6. Ministry of Agrarian Policy and Food of Ukraine. 2024. *Export*. URL: <https://minagro.gov.ua/napryamki/eksport-do-krain-ie> (in Ukrainian).

Mariana BORTNIKOVA

PhD in Economics, Associate Professor, Lviv Polytechnic National University

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2346-8007>

e-mail: mariana.h.bortnikova@lpnu.ua

Pavlo BOHOMAZ

postgraduate student, Lviv Polytechnic National University

ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-2347-6997>

e-mail: Pavlo.V.Bohomaz@lpnu.ua

Yurii MATS

postgraduate student, Lviv Polytechnic National University

ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-2745-6967>

e-mail: Yurii.O.Mats@lpnu.ua

Oleh PARASHCHYN

postgraduate student, Lviv Polytechnic National University

ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-2884-7657>

e-mail: Oleh.R.Parashchyn@lpnu.ua

UKRAINIAN AGRICULTURAL EXPORTS: TRENDS, CHALLENGES AND PROSPECTS

Ukraine is one of the world's largest exporters of agricultural products, holding leading positions in the supply of grain, oilseeds, and livestock products. The agricultural sector plays a crucial role in the country's economy by ensuring employment, foreign exchange earnings, and food security. However, recent years have brought significant challenges, including war, disruptions in logistics, and global market instability, which have affected production and export capabilities. Despite these difficulties, Ukrainian agricultural exports remain a stable component of the economy, adapting to new geopolitical and economic realities.

The purpose of the paper is to analyze the current state of Ukraine's agricultural exports, identify key trends, examine challenges facing the sector in the context of geopolitical instability, and determine prospects for future development.

Recent years have shown fluctuations in Ukraine's agricultural exports due to both internal economic factors and global challenges. While 2021 witnessed an increase in export volumes due to strong global demand, 2022 saw a sharp decline due to war-related disruptions, including port blockades and infrastructure damage. The recovery process began in 2023, facilitated by the establishment of alternative logistics routes via Danube ports, railway connections to the EU, and new trade agreements. Key export categories include grains (wheat, corn, barley), oilseeds (sunflower oil, soybeans, rapeseed), and livestock products. The European Union has become Ukraine's primary export market, followed by Asia and Africa. However, there remains a need for further market diversification, investments in domestic processing, and improvements in logistics infrastructure to ensure stable and competitive exports.

Despite ongoing challenges, Ukraine continues to be a key player in global agricultural exports. The sector's future development will depend on diversifying export markets, increasing value-added production, optimizing logistics routes, and enhancing state support for agricultural enterprises. These strategic measures will help stabilize exports and strengthen Ukraine's position in the international food supply system.

Keywords: agricultural exports, global trade, logistics challenges, Ukraine